

- застосовувати метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку і визначення на його основі критичного обсягу реалізації товарів (точки беззбитковості);
- раціонально використовувати чистий прибуток;
- застосовувати ті форми розрахунків з платниками, які гарантують своєчасність платежів (розрахункові чеки, попередня оплата платіжними дорученнями).

Література

1. Мних Є.В. Економічний аналіз. Підручник. – К.: Дніпро, 2003. – 412 с.
2. Марцин В.С. Економіка споживчої кооперації. Підручник. – К.: Либідь, 1996. – 400 с.
3. Про споживчу кооперацію. Закон України// Вісті ДВ, 22 серпня, – 2003. – С. 9-11.
4. Гриценко О.І. Удосконалення фінансового забезпечення підприємств споживчої кооперації// Вісті ДВ, 22 грудня. – 2004. – С. 6-10.
5. Менчик А. Інноваційні форми підвищення ефективності торговельних підприємств споживчої кооперації// Вісті ВД, 8 липня. – 2005. – С. 2-3.
6. Бабенко С. Сучасні тенденції і пріоритети розвитку споживчої кооперації України// Вісті № 43, 26 жовтня, 2006. – С. 4-5.

УДК 336.1:352

Аспірт. П.М. Теплий¹ – Львівська КА

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ МІСЦЕВИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУТІВ

Розглянуто деякі аспекти становлення інститутів місцевих фінансів та проаналізовано основні причини недостатнього їх розвитку. Запропоновано перелік місцевих фінансових інститутів.

Post-graduate P.M. Teplyi – L'viv commercial academy

Problems of becoming of local financial institutes

In the article some aspects of becoming of institutes of local finances are considered and principal reasons of their insufficient development are analyzed. The list of local financial institutes is offered.

Реалізація майнових, соціально-економічних, політичних функцій органів місцевого самоврядування в частині їх фінансового забезпечення здійснюється через місцеві фінансові інститути. На сьогодні місцеві фінансові інститути перебувають на стадії формування. Цей процес розпочався на початку 90-х років ХХ ст. і триває досі. Становлення та розвиток інститутів місцевих фінансів залежить від рівня розвитку національної економіки та законодавчого забезпечення цього процесу.

Інститути місцевих фінансів перебувають у процесі становлення, їх розвиток потребує особливої уваги з боку держави, оскільки розвиток окремих територій є передумовою розвитку держави в цілому. Протягом років незалежності деякі інститути місцевих фінансів істотно удосконалені та реформовані, інші потребують для функціонування та розвитку законодавчих змін, а подекуди застосування нових методів та підходів до управління місцевими фінансами. Як наслідок, деякі інститути місцевих фінансів вже сформовані, а інші тільки зароджуються. На нашу думку, не достатньо уваги приділено у працях вітчизняних науковців дослідженню інститутів місцевих фінансів.

¹ Наук. керівник: доц. І.Г. Благун, канд. екон. наук – Львівська КА

Першим серед українських вчених почав вивчати сутність місцевих фінансових інститутів В.І. Кравченко, який у монографії "Місцеві фінанси" детально розкриває їх зміст. Учений розуміє місцеві фінансові інститути як "сукупність норм права, звичаїв, традицій, культурних зразків" [1], з одного боку, а з іншого – як "сукупність організаційних структур, які забезпечують функціонування місцевих фінансових систем" [1]. Важко не погодитись з твердженням В.І. Кравченка, що тільки за умови, що система місцевих фінансових інститутів матиме не статичну, а динамічну структуру, можна повною мірою використати потенціал місцевих фінансів. Цей же вчений-економіст стверджує, що в Україні формуються такі місцеві фінансові інститути: самостійні місцеві бюджети, позабюджетні, валютні та цільові фонди органів місцевого самоврядування, комунальна форма власності, місцеві податки і збори, комунальний кредит, комунальні платежі, фінанси комунальних підприємств, інститут громадських послуг.

Відомий дослідник місцевих фінансів О.П. Кириленко, до місцевих фінансових інститутів зараховує: місцеві бюджети, місцеві податки і збори, цільові фонди місцевого самоврядування, місцеві запозичення, комунальний кредит, об'єкти комунальної власності та інші фінансові ресурси, які надходять у розпорядження місцевого самоврядування згідно з чинним законодавством.

О.О. Сунцова виділяє такі місцеві фінансові інститути: громадські послуги, самостійні місцеві бюджети, комунальну форму власності, позабюджетні валютні, цільові фонди, фінанси комунальних підприємств [4].

Автори посібника "Бюджетна система України" С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмоленко у структурі місцевих фінансів виділяють такі інститути: валютні та цільові фонди органів місцевого самоврядування, місцеві податки і збори, комунальний кредит, комунальні платежі, фінанси комунальних підприємств.

Проаналізувавши склад інститутів місцевих фінансів, які подаються різними науковцями, можна виділити ті з них, з якими погоджуються усі вчені. Це місцеві бюджети (окрім групи авторів посібника "Бюджетна система України"), цільові фонди органів місцевого самоврядування, місцеві податки і збори, комунальний кредит (окрім О.О. Сунцової).

О.П. Кириленко окремо виділяє інститут місцевих запозичень і об'єктів комунальної власності, а В.І. Кравченко виокремлює інститут комунальної форми власності, комунальних платежів, фінансів комунальних підприємств та інститут громадських послуг.

Виділення окремих інститутів у системі місцевих фінансів є доволі умовним, адже авторами не вказано чіткі критерії зарахування тих чи інших суспільних відносин до переліку місцевих фінансових інститутів.

Склад місцевих фінансових інститутів у структурі місцевих фінансів є питанням дискусійним та потребує детального аналізу. Для кращого розуміння інститутів місцевих фінансів необхідно розтлумачити поняття "інститут". Автори радянського енциклопедичного словника розуміють його як "сукупність норм права, що охоплює певні суспільні відносини" [5]. У "Економічній енциклопедії" [6] під інститутом розуміють "сукупність норм права в будь-

якій сфері суспільних відносин", подібно трактується це поняття у "Великому тлумачному словнику сучасної української мови" [7].

Тобто інститут місцевих фінансів – це сукупність норм права, що охоплюють і регулюють фінансові взаємовідносини на місцевому рівні. Проаналізуємо через призму даного визначення запропоновані склади інститутів місцевих фінансів.

Вітчизняні вчені виділяють як інститути місцевих фінансів, в основному ті взаємовідносини, що стосуються комунальної сфери, місцевих бюджетів та позабюджетних фондів.

Щодо комунальної сфери, то В.І. Кравченко виділяє такі інститути – комунальну форма власності, комунальний кредит, комунальні платежі, фінанси комунальних підприємств. О.П. Кириленко – комунальний кредит та об'єкти комунальної власності. О.О. Сунцова виокремлює комунальну форму власності і фінанси комунальних підприємств. С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмоленко – комунальний кредит, комунальні платежі та фінанси комунальних підприємств.

Перелічені інститути тим чи іншим чином стосуються комунальної сфери та є її окремо взятими елементами, тому потребують узагальнення як інститут комунального господарства.

Щодо інститутів місцевих фінансів, що пов'язані з місцевими бюджетами, то В.І. Кравченко виділяє місцеві податки і збори та власне самостійні місцеві бюджети. О.П. Кириленко виокремлює місцеві бюджети, місцеві податки і збори, цільові фонди місцевого самоврядування, місцеві запозичення. О.О. Сунцова наголошує тільки на самостійних місцевих бюджетах. С.О. Булгакова, Л.І. Василенко, Л.В. Єрмоленко – валютні та цільові фонди органів місцевого самоврядування та місцеві податки і збори.

На нашу думку, аналогічно і місцеві податки і збори та місцеві запозичення варто віднести до інституту місцевих бюджетів, як такі що надходять до місцевих бюджетів. Якщо керуватись логікою виокремлення окремих субінститутів із сфери місцевих бюджетів, то необхідним є виділення як окремих інститутів місцевих фінансів – власних доходів місцевих бюджетів, закріплених доходів місцевих бюджетів, видатків та здійснення делегованих повноважень, видатків на здійснення власних повноважень та інших. Вважаємо, що до місцевих фінансових інститутів необхідно відносити автономні сфери місцевих фінансових взаємовідносин.

Окремим фінансовим інститутом на місцевому рівні виступають громадські послуги. Цей інститут місцевих фінансів є найменш розвинутим та потребує подальшого детального вивчення і аналізу. Місцеві органи управління повинні самостійно визначати модель системи місцевих фінансів відповідно до потреб надання громадських послуг. Також потрібен чіткий розподіл громадських послуг, на ті, що надаються різними рівнями виконавчої влади, і ті що забезпечуються органами місцевого самоврядування. За словами В.І. Кравченка "необхідно законодавчо встановити, що метою діяльності виконавчої влади і місцевого самоврядування є надання громадських послуг" [1].

На нашу думку, правильним є такий перелік місцевих фінансових інститутів (рис. 1.1).

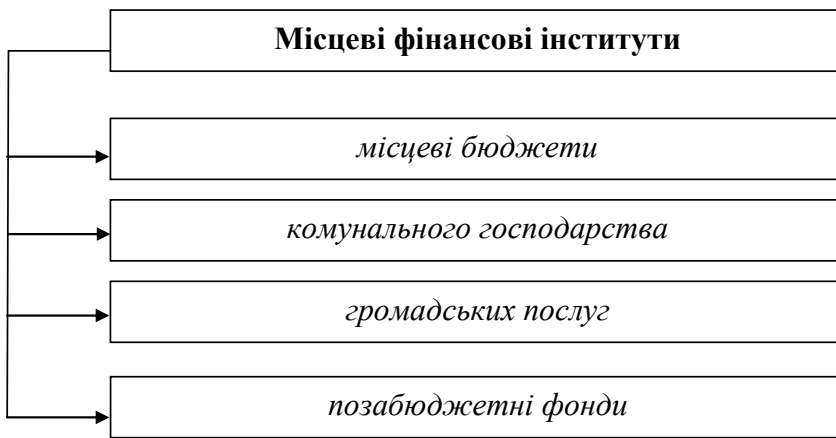


Рис. 1.1. Склад місцевих фінансових інститутів

З перелічених фінансових інститутів найбільш розвиненим є місцеві бюджети, досить слабо розвинуті фінанси комунального сектора. На низькому рівні розвитку перебуває інститут позабюджетних фондів та громадських послуг. Як наслідок, система місцевих фінансів не спроможна забезпечувати належного виконання функцій і завдань, що покладені на місцеві органи влади і самоврядування.

Відсутність добре розвинутих місцевих фінансових інститутів є наслідком централізованого способу їх створення, тобто без врахування територіальних особливостей та без запитів відповідних місцевих громад. Місцеві фінансові інститути є практично однотипними по всій території України, а перелік громадських послуг, що ними надається, не завжди враховує інтереси територіальних громад. Таким чином порушується один з принципів Європейської хартії місцевого самоврядування щодо забезпечення надання гнучкості місцевим фінансовим системам.

Першочерговою необхідністю на шляху реформування системи місцевих фінансових інститутів є створення відповідної законодавчої бази з метою надання можливостей мобільності локальним фінансовим системам. Наслідком цього повинен стати процес підлаштування структури надання громадських послуг відповідно до запитів місцевих громад. Тільки в такому випадку система місцевих фінансових інститутів зможе забезпечити реальні важелі територіальним громадам для здійснення самоврядування на відповідних територіях безпосередньо або через створені нею органи місцевого самоврядування.

Література

1. **Кравченко В.І.** Місцеві фінанси України: Навч. пос. – К.: Вид-во "Знання", КОО, 1999. – 326 с.
2. **Булгакова С.О., Василенко Л.І., Єрмоленко Л.В.** та ін. Бюджетна система України. – К.: КНЕУ, 2003. – 532 с.
3. **Кириленко О.П.** Місцеві фінанси: Навч. пос. – Тернопіль: Астон, 2004. – 126 с.
4. **Сунцова О.О.** Місцеві фінанси: Навч. пос. – К.: Наука, 2005. – 322 с.
5. **Український Радянський економічний словник.** – К.: Наука, 1966, т. 1. – 568 с.
6. **Економічна енциклопедія у трьох томах.** – Тернопіль: Фінанси і статистика, 2000. – 424 с.
7. **Великий тлумачний словник сучасної української мови/ Укладач і гол. редактор В.Т. Бусел.** – К.: Ірпінь, 2003. – 356 с.